

L'origen de la vida, en vitrines?

Primavera de l'any 1999. Es traslladen els estudis, llibres, llibretes de laboratori, fotografies... de Joan Oró i Florensa des de Houston fins a Lleida. El motiu: el prestigiós investigador vol que el seu llegat resti a la ciutat que el va veure néixer i que sigui la base per a un museu sobre l'origen de la vida per a fer conèixer els resultats de les seves recerques i col·laboracions amb la NASA. Un projecte pensat com un centre lúdic i científic que ha de dur endavant la fundació que porta el seu nom i que compta amb el compromís de l'ajuntament, encapçalat, llavors, per Antoni Siurana –que en fou paer en cap fins que el nomenaren conseller de la Generalitat de Catalunya. Nou anys després, el material es manté empaquetat en un magatzem de Gardeny.

El museu havia de ser part de la reconversió de l'*altre* turó de Lleida, inaccessible durant anys a la ciutadania després d'acollir el quarter militar des del 1948, quan el comandament de l'exèrcit espanyol s'hi traslladà, en el moment que l'ajuntament va voler recuperar la Seu Vella –presa per *dret de conquesta* per Felip V de Castella. Un trasllat fruit d'una permuta d'uns terrenys que la Paeria va haver de comprar. Anys més tard, el 1998, amb el tancament de la caserna, el consistori municipal recupera la titularitat de la zona. Però abans va haver de pagar 2.173 milions de pessetes (16,3 milions d'euros) al Ministeri de Defensa espanyol. “Va ser una excel·lent operació i una bona negociació de l'alcalde Siurana perquè es tractava de la compra de 47 hectàrees”, ha afirmat recentment l'actual alcalde de la ciutat, Àngel Ros, a la premsa lleidatana. En el desè aniversari de la compra, els missatges de l'ajuntament s'encaren a refermar que Gardeny ha d'acollir el projecte del Parc Científic i Tecnològic Agroalimentari de Lleida, on s'ha d'encabir el museu de la ciència.

El llegat és “precintat en caixes –explica a EL TEMPS el nebot de Joan Oró, Francesc Oró Oró–, inventariat, però falta condicionar-lo.” Tot a l'espera que la Paeria decideixi de fer el pas, que sembla que pot ser aviat. Ara, quan fa

El científic Joan Oró, un dels exponents de la investigació de l'origen de la vida, va morir fa quatre anys sense veure realitzat un dels seus somnis: que el seu llegat recollit dels Estats Units s'exposés en un museu a la seua ciutat natal, Lleida. L'any 1999 semblava possible; ara prometen desencallar-lo amb un nou model.

quatre anys i nou mesos que Àngel Ros assumí el relleu de Siurana a l'alcaldia. El mateix 2004 de la presa de possessió moria a Barcelona, la nit del 2 d'octubre, el doctor en bioquímica, estudis de l'origen de la vida i de l'existència de vida a Mart, catedràtic, científic dels projectes Apollo i Viking de la NASA,

assessor del govern dels EUA i ex-diputat al Parlament de Catalunya (1980-1981). Un traspàs que va commoure bona part de la societat, que el va poder acomiadar al saló Sant Jordi del Palau de la Generalitat, on es va instal·lar la capella ardent, i a l'església de Santa Maria del Mar de Barcelona.

XAVIER GÓMEZ

Abans de morir, al juliol, havia rebut la Medalla d'Or del govern del Principat, de mans del president Pasqual Maragall. Un reconeixement que arribava quan ja n'havia recollits a casa –Medalla President Francesc Macià al treball (2000), Creu de Sant Jordi (1991) i Medalla Narcís Monturiol al mèrit tecnològic i científic (1982), entre més– i a l'estranger, com ara la medalla Alexander Ivanovich Oparin en honor a la contribució en l'estudi de l'origen de la vida, concedida per la International Society for the Study of the Origin of Life (ISSOL), o la Creu de l'Ordre Civil d'Alfons X el Savi.

Joan Oró, doctor *honoris causa* de les universitats de Granada, Houston i Lleida, i ferm aspirant a guanyar el premi Nobel, va ser un home implicat socialment. Fruit de les seves inquietuds va crear, entre més, l'Institut de Biologia Fonamental a la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Institut de Biofísica i Neurobiologia Flor de Maig, el Centre d'Estudis Avançats de Blanes o la Fundació Agrícola Catalana. I va participar en la creació d'organismes governa-

mentals com ara la Comissió Interdepartamental per a la Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Catalana per a la Recerca. També va promoure les relacions amb els Estats Units a través de l'Associació d'Amics de Gaspar de Portolà, el programa d'estudis catalans a la Universitat de Califòrnia o amb l'Institut of Hispanic Culture de Houston. A més, va ser cofundador de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, fundació pública de gestió cultural de la Diputació de Lleida.

Amb l'excel·lència com a carta de presentació, el 1993 crea la Fundació Joan Oró, en col·laboració amb John Oró i Forteza, Maria Elena Oró i Forteza –filla i actual presidenta–, Francesc Oró Oró, Josep Maria Sabaté i Pla i Francesc Xavier Juvillà Aige. Una fundació amb dos grans projectes, un dels quals ja ha arribat a bon port: l'Observatori Astronòmic del Montsec i el Centre d'Observació de l'Univers, al terme del municipi pellarès de Sant Esteve de la Sarga. L'altre encara s'ha d'aconseguir: el museu de la ciència que tant desitjava Joan Oró.

Si la idea plantejada l'any 1999 era que el seu llegat centrés tota l'estructura museística, el govern de la Paeria presidit per Àngel Ros ha apostat perquè aquest material sigui una part d'un futur museu dedicat al planeta Terra de l'Obra Social de "la Caixa". Per tant, el visitant no hi trobaria tan sols explicacions de descobriments del doctor Oró. Aquesta idea és ben rebuda per part de la Fundació Joan Oró, encarregada de tutelar el seu llegat, i que té la prioritat de treure de les caixes una documentació que "ja es va inventariar en vida del doctor", com s'afanya a recordar un dels promotors de l'entitat, Francesc Xavier Juvillà. Un altre membre, l'arquitecte Francesc Oró, destaca que cal que s'acabin determinant unes instal·lacions. "Per a Lleida és una cosa bona, perquè tot això s'hauria pogut quedar als Estats Units." El nebot del primer director del Departament de Ciències Bioquímiques i Biofísiques de la Universitat de Houston també remarca que, en el cas que anés endavant, seria el tercer museu promogut per l'obra social de la caixa d'estalvis que ja té CosmoCaixa a Barcelona i Madrid.

Recentment, el cap de l'Ajuntament de Lleida, Àngel Ros, va anunciar que el museu "tindrà 2.200 metres quadrats" i

que se situarà a l'antiga residència dels suboficials militars que ocupaven el turó de Gardeny. Així mateix, va avançar que a principi d'octubre [en tancar aquesta edició, encara no se'n sap res] l'Ajuntament de Lleida farà públic el concurs per a la redacció del projecte, amb l'objectiu que es pugui adjudicar abans de final d'any. Des de la Paeria diuen que és fruit de l'acord amb el director de l'àrea de Medi Ambient i Ciència de la Fundació "la Caixa", Jorge Wagensberg, i del delegat a Lleida de l'entitat financera, Joan Ramon Fuertes. Des de "la Caixa" es limiten a assegurar que treballen en el projecte museogràfic. Amb el repartiment de l'espai arquitectònic caldrà saber quant es destina a l'exposició del llegat de Joan Oró i Florensa. Tot i que des de la fundació no volen establir cap quantitat i que assegurin que "ens adaptariem", l'arquitecte Oró i Oró assegura que "ja faríem" amb un espai entre 400 m² i 600 m². En aquest sentit, expliquen que l'empresa municipal d'urbanisme els ha demanat quin espai necessitarien. Pel que fa l'execució de l'obra, Juvillà considera que "no és una qüestió d'avui per demà" i aposta perquè tingui "una importància d'abast nacional".

El 26 d'octubre farà 85 anys del naixement de Joan Oró, a qui l'Associació Catalana de Comunicació Científica dedica anualment un premi a la divulgació de la recerca científica. Sembla que el desenvolupament del museu es va desencallant i que, finalment, es podran exposar els documents sobre els treballs per a aconseguir la primera síntesi prebiòtica de l'adenina a partir del cianur d'hidrogen, l'anàlisi de components orgànics sintetitzats sota les possibles condicions de la Terra primitiva o la interpretació sobre la hipòtesi de vida a Mart, entre més. És a dir, que la recerca sobre l'origen de la vida es podria reflectir en vitrines. Tot plegat, quan s'ha fet saber que la Universitat de Lleida deixa de tenir la línia d'investigació sobre l'origen de la vida i la vida a Mart, perquè qui l'encapçalava, el cap del servei de Microscopia Electrònica de la institució, Jacek Wierchos, ha passat a treballar al Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), centre amb el qual ja col·laborava juntament amb la NASA.

Albert Font-Tarrés

Joan Oró, mort l'any 2004, volia que el seu llegat s'exposés en un museu a Lleida.